

Archeologisch advies

BugelHajema
t.a.v. dhr. J. van Brussel
Postbus 274
9400 AG ASSEN

hoge der a 5
9712 ac groningen
telefoon (050) 312 65 45
fax (050) 312 33 62
email: molema@libau.nl

groningen 10 januari 2006

onderwerp -

Geachte heer Van Brussel,

Naar aanleiding van uw verzoek stuur ik u het archeologisch advies ten behoeve van het bestemmingsplan voor het bedrijventerrein Dideldom en het woongebied Ceresdorp.

Korte schets van de gebiedsgenese en bewoningsgeschiedenis in en rondom het plangebied

Stadskanaal ligt in een gebied met Pleistocene dekzanden. Deze dekzanden werden in de Midden Steentijd (8800 – 4900 voor Chr.) door de mens bewoond. Reeds in de loop van de Midden Steentijd vond hier door vernatting van het milieu grootschalige veengroei plaats. Vanaf de Bronstijd was het gebied grotendeels bedekt door veen. In de Middeleeuwen ging de mens zich bezighouden met het ontginnen van dergelijke veengebieden, primair ten behoeve van het creëren van landbouwgebied (landbouw op veengrond). Vanaf de late 16^e eeuw werd het veen op grote schaal ontgonnen en afgegraven. Brandstofwinning en gelijktijdig creëren van landbouwgronden waren toen het doel. Het afgraven van veen vereiste een goede ontwatering en afwatering. De technische realisering van deze vereisten geven de veenkoloniën hun ruimtelijke karakteristiek: langgerekte, rechtlijnige, enkele en dubbele kanalenstelsels, verbonden door dwarsdiepen en onderbroken door verlaten (hoofdvervoer en hoofdafvoer) en daarnaast de diep in het landschap aangelegde wijken, haaks of licht schuin op de hoofdkanalen georiënteerd (locaal vervoer en lokale afwatering).

De veenkolonie Stadskanaal is vanaf 1787 ontstaan langs het door de stad Groningen aangelegde Stadskanaal. Vanuit dit kanaal dat evenwijdig aan de grens met Drenthe werd gegraven werden de Drentse en Westerwoldse venen ontgonnen. Nadat het veen grotendeels was afgegraven ontwikkelde zich langs het stadskanaal een industrie- en landbouwgebied.

Het gebied rond Stadskanaal kan omschreven worden als een veenkoloniale ontginningsvlakte. Sporadisch komt hierop nog restveen voor. Een gevolg van de vervening en de daarop volgende verdroging en oxidatie van het restveen is dat de oorspronkelijke pleistocene oppervlakte weer bloot is komen te liggen. Door de vervening, maar vooral door later agrarisch gebruik is een groot deel van het (kleinschalige) reliëf van het oorspronkelijke oppervlak echter verdwenen.

Bodem...

Bodem

Bij Stadskanaal komen de volgende bodemtypes voor:

- moerige podzolgronden met een veenkoloniaal dek en een moerige tussenlaag (bodemkaartcode: iWp).
- moerige eerdgronden met een veenkoloniaal dek en een moerige tussenlaag op zand (bodemkaartcode: iWz).
- veengronden met een veenkoloniaal dek op zand zonder humuspodzol, beginnend ondieper dan 120 cm (bodemkaartcode: iVz).
- veengronden met een veenkoloniaal dek op zand met humuspodzol, beginnend ondieper dan 120 cm (bodemkaartcode: iVp).
- veldpodzolgronden, bestaande uit leemarm en zwak lemig fijn zand (bodemkaartcode: Hn21).

Archeologie in het plangebied

Bewoningsresten uit de Prehistorie (Steentijd) bevinden zich vooral op podzolbodems. De aanwezigheid van dergelijke bodems duidt op goede ontwatering en de prehistorische mens had een bewoningsvoorkeur voor dergelijke droge bodems. Wanneer podzolbodems niet (meer) bedekt zijn door latere afzettingen is het prehistorische maaiveld gelijk aan het huidige maaiveld en zijn archeologische sporen/resten vaak aangetast door "recent" bodemgebruik. Een groot deel van de (podzol)bodems bij Stadskanaal is afgedekt met een veenkoloniaal dek, ontstaan door vermenging van de onbruikbare top van het afgegraven veen (de zgn. bonkaarde) en het zand uit de wijken. Dankzij deze afdekking zou het prehistorische maaiveld nog intact kunnen zijn. Het hangt echter sterk van de dikte van dit veenkoloniale dek af of het prehistorische maaiveld niet door recente agrarische activiteiten verstoord is.

IKAW

De Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW) is ongeschikt om te bepalen of in het plangebied sprake moet zijn van een meebestemming van archeologische waarden. De IKAW geeft een voorspelling van de (mogelijke) aanwezigheid van archeologische resten. De kaart geeft geen zekerheden en is daarom alleen als algemene leidraad te hanteren. Daarnaast is de kaart te grofschalig om op bestemmingsplanniveau (perceelsniveau) bruikbaar te zijn.

AMK

Binnen het plangebied bevinden zich geen terreinen die op de Archeologische Monumenten Kaart (AMK) zijn geregistreerd als archeologisch terrein, noch zijn uit het plangebied archeologische vondsten bekend (geen registraties van vondsten in de archeologische database ARCHIS). Wel is in het plangebied een waarneming geregistreerd (zie bijlagen: Kaart archeologie Dideldom – Ceresdorp). Deze veldwaarneming werd in 1986 gedaan naar aanleiding van een melding uit 1953 van een houten constructie in het veen (waarnemingsnr: 238301). Bij de waarneming in 1986 bleek het verbindingskanaal ter hoogte van de vondst later nog enkele meters verbreed te zijn zodat van eventuele resten van de constructie niets meer over zal zijn (zie bijlage Uitgebreide Rapportage Monumenten).

Kadastrale minuut

Ter beoordeling van de mogelijke aanwezigheid van historische bebouwing (bebouwing die samenhangt met de vroegste bewoning van Stadskanaal, vanaf 1787) op de beoogde ontwikkelingslocaties in het plangebied, zijn de volgende minuutplannen geraadpleegd:

- Onstwedde, sectie A, genaamd 't Kanaal, blad 2.
- Onstwedde, sectie C, genaamd Omersberg, blad 3.

In geen van de ontwikkelingslocaties is sprake van de aanwezigheid van historische bebouwing. De betreffende minuutplannen zijn als bijlage toegevoegd.

archeologie in het bestemmingsplan

Consoliderend deel plangebied

Onderhavig plan is voor een groot deel conserverend van karakter. Aantasting van eventueel aanwezige archeologische resten is in deze delen van het plangebied niet aan de orde en er is derhalve geen noodzaak de aanwezigheid van archeologische resten vast te stellen door middel van onderzoek, noch is er noodzaak in het conserverend deel van het bestemmingsplan rekening te houden met mogelijk (!) aanwezige archeologische resten.

Ontwikkelingsgebieden ...

Ontwikkelingsgebieden

Binnen het plangebied zijn twee locaties opgenomen waar ontwikkelingen mogelijk zijn: een woonwagenlocatie naast Ceresdorp en de gronden rond het Ceresmeer.

Voor beide ontwikkelingslocaties geldt dat er geen reden is voor verder archeologisch onderzoek. Op beide locaties is de aanwezigheid van een intacte bodem, en daardoor intacte archeologische sporen, uitgesloten vanwege ontwikkelingen (bebouwing, inrichting, afbraak, grootschalige ontzandingen) die er reeds in het verleden hebben plaatsgevonden.

Ik hoop u met bovenstaand advies voldoende te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,

Drs. J. Molema
archeoloog Libau steunpunt

Bijlagen

- Kaart archeologie Dideldom - Ceresdorp
- Uitgebreide Rapportage Waarnemingen
- Minuutplan Onstwedde, sectie A, 't Kanaal
- Minuutplan Onstwedde, sectie C, Omersberg (Oomsberg)

